
**İLKÖĞRETİM 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDAKİ
COĞRAFYA KONULARININ GENEL AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME
DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

Arş. Gör. Dr. Ahmet NALÇACI*

Özet

Bu araştırmada 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyi, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre ortaya konulmaya çalışılmıştır. 114 Sosyal Bilgiler öğretmeni, "1450" altıncı ve "1455" yedinci sınıf öğrencisi bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Genel amaçların gerçekleşme düzeylerinde yüksek yüzdeye sahip olan öğretmen ve öğrenci görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Genel amaçların gerçekleşme düzeylerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Coğrafya, Program, Genel Amaç

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği A.B.D.

ABSTRACT

In the framework of this study, primary schools 6th and 7th grades level of achieving of the general purposes of geography subjects were evaluated according to teachers' and students' views. 114 Social Knowledge teachers, 1450 of 6th grade and 1455 of 7th grade students constituted the sampling of the study. Research data were obtained through questionnaire questions. In achieving of the general targets, teachers and students with high percent and their views were revealed. It has been determined that achieving level of general aims has varied in comparison with teachers' and students' views.

Key Words: *Social Knowledge, Geography, Programme, General Purposes.*

İLKÖĞRETİM 6. VE 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDAKİ COĞRAFYA KONULARININ GENEL AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Teachers And Students Views Over The Primary Scholl's 6th And 7th Grades Level Of Achieving Of The General Targets Of Geography Subjects In Social Knowledge Courses

Giriş

Bir ülkenin gelişmişliği eğitilmiş insan gücü ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle her ülke, insanların eğitilmesinin ülkenin geleceği açısından son derece önemli olduğu bilincindedir ve eğitilmiş insan konusunda adeta bir yarış içerisinde bulunmaktadır. Ulu önder Atatürk de eğitimin önemini şöyle belirtmektedir: *Terbiyedir ki bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder* (Akyüz, 2004: 306).

Toplumun yapısı, ihtiyaçları ve amaçları eğitimin fonksiyonunu tayin eder. Toplumların farklı yapısı, aralarındaki eğitimin fonksiyonunu farklılaştırır. Her eğitim sistemi önce kendi toplumunun değerlerini toplayıp bir araya getirmekle yükümlüdür (Celkan, 1993: 45). Bu nedenle eğitim sistemlerindeki yapı, evrensel olmakla birlikte ulusallığı da korumalıdır.

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğun toplumsallaşmasını sağlamak ve onu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek olduğundan ilköğretim kurumlarında bu amaca hizmet eden en önemli derslerden biri de Sosyal Bilgilerdir (Erden, Tarihsiz: 5).

Türkiye'de 1968 yılına kadar Sosyal Bilgiler dersi yerine okutulan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi gibi dersler, ilköğretim programlarında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Sosyal Bilgiler dersi, ilk kez bu adla yer aldığı 1968 ilköğretim programında daha önce Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisine yüklenen bu önemli görevi devralmıştır (Öztürk ve Dilek, 2004: 73-74).

Sosyal Bilgiler dersini oluşturan ve bu çalışmanın kapsamında incelenen Coğrafya, ilköğretimde Sosyal Bilgiler programında önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler programının üstlendiği görevlerden biri de yurt sevgisine sahip bireyler yetiştirmektir. Coğrafya, insanların yer ve çevrelerini ve onlar arasındaki ilişkileri araştırır (Hardwick ve Holtgrieve 1996: 12). Bu nedenle coğrafya, bireylere yurt sevgisini kazandıracak bir özelliğe de sahiptir.

Vatan her yönüyle tanındıkça, daha çok sevilir. Türkiye'nin, yeraltı ve yerüstü kaynakları, doğası, beşeri güzellikleri, kısaca her saha ve cephesiyle tanıtılmadıkça,

Türkiye sevdiremez. O zaman yeni yetişen kuşaklardan, bu kutsal vatan ve onun üzerinde yaşamakta olan millet için, ileriye dönük özveri beklenemez. Çünkü insan sevdiği bir vatan için özveride bulunur.

İlköğretim ve ortaöğretimde, sadece Türkiye'yi değil, onunla birlikte bütün Türk ülkelerini, her saha ve cephesiyle, yeni yetişen kuşaklara tanıtmak zorundayız. Coğrafyasını okumadan ve okutmadan, 10 milyon kilometre karelik Türk dünyasını, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını, onlardan neler alıp onlara neler satabileceğimiz açısından ve benzer yönlerden nasıl tanıyacağız? (Doğanay, 2002: 177–178). Bunu sağlayabilmenin yolu ise, öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinde yer alan Coğrafya konularının en iyi şekilde verilmesidir.

İlköğretim Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularında verilecek bilgi ve öğretim ile ülkesini seven, onun kalkınması için çaba sarf eden nesiller yetiştirmek mümkün olacağına göre, ilköğretim Sosyal Bilgiler programındaki coğrafya konularının öğrencilerimize en iyi şekilde verilmesi ülkemizin geleceği açısından son derece önemlidir. Türkiye'nin jeopolitik konumu ve dünya siyasi coğrafyasının bunu zorunlu kıldığı söylenebilir (Taş, 2005: 327). Jeopolitik, politikaya ve bilhassa politik kararlara ışık tutmak için coğrafyaya odaklanır. (Anderson, 2003: 168). Türkiye'nin dünya üzerindeki yerine bakıldığında, bu konuda verilecek eğitim Türkiye'nin geleceği açısından son derece önem taşımaktadır.

Türkiye coğrafi, siyasi ve ekonomik özellikleri nedeniyle dünya üzerinde önemi giderek artan bir ülke olma özelliğine sahiptir. Giderek artan nüfusu ve yılda yaklaşık % 2 oranındaki nüfus artış hızıyla oldukça genç bir nüfusa sahip olan ülkenin bilim ve teknolojiadaki hızlı değişme ve gelişmeleri de dikkate alındığında eğitim sisteminin devamlı olarak sorgulanması ve yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Gürkan ve Gökçe, 1999: 3). Bu durum dikkate alınmadığı takdirde eğitim sistemi bir takım problemlerle yüz yüze kalacaktır.

Eğitim sisteminde ortaya çıkan problemlerin çözümü, bir ülkede izlenen Milli Eğitim politikasına, okuldaki öğrencinin davranışına dönüştürülmesi söz konusu olan eğitim programlarının geliştirilmesine bağlıdır. Gerçekten de Milli Eğitim politikasının uygulamaya geçişi ancak eğitim programları aracılığı ile sağlanabilir (Demirel, 1996: 5).

Eğitim sisteminde yapılan düzenlemeler, programlarda yer aldığı ölçüde anlam kazanır. Programlar ulaşılacak amaçları (hedefleri), bu amaçlara ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek içeriği, uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri, amaçlara ne kadar ulaşılabilirdiğini gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsamaktadır.

Eğitimin niteliği büyük ölçüde uygulanan programa bağlıdır. Uygulanan programın aksaklık ve eksiklikleri giderildikçe, toplumda bilim alanlarında değişmelere göre yeniden düzenlendikçe eğitimin niteliğinde de artma beklenmektedir (Pirinçdane, 1997: 7).

Bir programda yukarıda sıralanan öğeler bulunmakla beraber, program geliştirme ile ilgili pek çok yaklaşımda hedeflerin (amaçların), diğer öğeleri şekillendirmede önemli bir işlevi olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle program değerlendirme çalışmalarında amaçların gerçekleşme düzeyini belirleme çabalarına sıkça rastlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi için bu çalışmada programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Aynı zamanda programın uygulandığı öğrenci görüşlerinin de alınması; genel amaçların öğrencilerin görüşleri açısından değerlendirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Yapılan bu belirlemeler, Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularını programın genel amaçları açısından incelemeyi gerekli kılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki coğrafya konularının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyini, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- a) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- b) Öğrencilerin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- c) Öğretmenler ve 6. sınıf öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri arasında bir fark var mıdır?
- d) Öğretmenler ve 7. sınıf öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri arasında bir fark var mıdır?

Sayıtlar

1. Ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği için yapılan çalışmaların yeterli olduğu,
2. Araştırmaya katılan öğretmen (Sosyal Bilgiler öğretmenleri) ve öğrencilerin (6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrenciler), uygulanan anket (“öğretmen anketi” ve “öğrenci anketi”) sorularına kendi görüşlerini yansıtacak biçimde içten ve yansız olarak cevap verdikleri,

3. Anket yoluyla toplanan verilerin 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyini ortaya koyacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya konularının genel amaçlarının, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi ile,
2. Erzurum ilindeki merkez ilköğretim okullarında görevli olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile,
3. Erzurum ilindeki merkez ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerden seçkisiz (random) örnekleme yöntemiyle seçilen 6. ve 7. sınıf öğrencileri ile,
4. 2005–2006 öğretim yılı ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Evren: Araştırmanın evrenini Erzurum merkez ilköğretim okullarındaki 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersini veren Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Örneklem: Araştırmanın evrenini oluşturan Erzurum merkez ilköğretim okullarındaki 6. ve 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersini veren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamına (114) ulaşıldığı için araştırmanın öğretmen evreninden örneklem alınmamıştır. Ancak 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sayısı fazla olduğu için araştırmanın evreninin tamamına ulaşmanın ekonomik olanaklar ve zaman açısından mümkün olmadığı düşünülerek, evrenden örneklem seçme yoluna gidilmiştir.

Tesadüfi örnekleme (random sampling) yöntemiyle seçilmiş, “1450” altıncı ve “1455” yedinci sınıf öğrencileri bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Anketi hatalı ya da eksik yanıtlayanların çıkarılmasıyla, “1269” altıncı ve “1266” yedinci sınıf öğrencilerinin anket formları değerlendirmeye alınmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anketlerinde hatalı ya da eksik bilgiler olmadığından öğretmenlerden gelen anket formlarının tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için, araştırmacı tarafından *öğretmen anketi* ve *öğrenci anketi* adında iki tür anket geliştirilmiştir. Anket, Sosyal Bilgiler ders programındaki Coğrafya konularının genel amaçlarının maddeleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Ankette yer alan maddelerin karşısına 5’li derecelendirme (Hiç Gerçekleşmiyor-Gerçekleşmiyor-Kısmen

Gerçekleşiyor- Gerçekleşiyor-Tamamen Gerçekleşiyor) biçiminde seçenekler yerleştirilmiştir.

Geliştirilen anket çalışma grubuna uygulanmadan önce örnekleme temsil eden farklı sosyo-ekonomik seviyedeki (alt, orta, üst olmak üzere) öğrencilerin öğrenim gördüğü 4 okulda altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinden oluşan 118 öğrenci ve 22 öğretmen grubu üzerinde ön uygulamaya tabi tutulmuştur.

Bu araştırmada geçerlilik ölçütü olarak; içerik, muhteva geçerliliğinden yararlanılmıştır. Anketin geçerliliği için ilgili alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Anketlerin güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa Katsayısından faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan öğretmen anketi için Cronbach Alfa Katsayısı 0.91, öğrenci anketi için Cronbach Alfa Katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler, bilgisayarda SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde;

1. Öğretmen ve öğrencilerin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşlerinin dağılımlarını belirlemek üzere her bir seçenekle ilgili frekans ve yüzdeler bulunmuştur.

2. Öğretmen ve 6-7. sınıf öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, ortalamalar arasındaki farkların test edilmesinde kullanılan "t-testi" ile yoklanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda dört kategoride ortaya konulmuştur.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri:

Tablo 1: Öğretmenlerin, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Genel Amaçlar	Hiç Gerçekleşmiyor		Gerçekleşmiyor		Kısmen Gerçekleşiyor		Gerçekleşiyor		Tamamen Gerçekleşiyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin ve öneminin kavranmasına katkı sağlar.	-	-	2	1.8	34	29.8	60	52.6	18	15.8	114	100.0

İlköğretimin 6. ve 7. Sınıflarındaki Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularının gelişmesine katkı sağlar.	-	-	10	8.8	46	40.4	48	42.1	10	8.8	114	100.0
Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmalarına katkı sağlar.	2	1.8	10	8.8	54	47.4	42	36.8	6	5.3	114	100.0
Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.	1	0.9	17	14.9	50	43.9	36	31.6	10	8.8	114	100.0
Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavramalarına katkı sağlar.	-	-	5	4.4	39	34.2	50	43.9	20	17.5	114	100.0
İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerinin görülmesine katkı sağlar.	1	0.9	12	10.5	51	44.7	39	34.2	11	9.6	114	100.0
İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçim yollarını inceleme becerisinin edinilmesine/kazanılmasına katkı sağlar.	-	-	12	10.5	47	41.2	45	39.5	10	8.8	114	100.0
Yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili bir vatandaş olarak yetişmelerine katkı sağlar.	1	0.9	10	8.8	54	47.4	41	36.0	8	7.0	114	100.0
Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar.	9	7.9	24	21.1	53	46.5	22	19.3	6	5.3	114	100.0
Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavramalarına katkı sağlar.	2	1.8	7	6.1	46	40.4	40	35.1	19	16.7	114	100.0
Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavramalarına katkı sağlar.	1	0.9	8	7.0	44	38.6	44	38.6	17	14.9	114	100.0
Turizmin anlamının, özellikle yurdumuz için önemini kavranılmasına katkı sağlar.	-	-	9	7.9	44	38.6	49	43.0	12	10.5	114	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler programının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanan ankette genel amaçlara ilişkin *Hiç Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar” % 7.9, “Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer

dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmalarına katkı sağlar” ile “Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavramalarına katkı sağlar” % 1.8 şeklinde olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden genel amaçlara *Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar” % 21.1, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar” % 14.9, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerinin görülmesine katkı sağlar” ile “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisinin edinilmesine/kazanılmasına katkı sağlar” % 10.5 şeklindedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden genel amaçlara *Kısmen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmalarına katkı sağlar” ile “Yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili bir vatandaş olarak yetişmelerine katkı sağlar” % 47.4, “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar” % 46.5, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerinin görülmesine katkı sağlar” % 44.7'dir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden genel amaçlara *Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin ve öneminin kavranmasına katkı sağlar” % 52.6, “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavramalarına katkı sağlar” % 43.9, “Turizmin anlamının, özellikle yurdumuz için önemini kavranılmasına katkı sağlar” % 43.0 olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden genel amaçlara *Tamamen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavramalarına katkı sağlar” % 17.5, “Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavramalarına katkı sağlar” % 16.7, “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin ve önemini kavranmasına katkı sağlar” % 15.8 şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir.

Bu görüşlere göre Sosyal Bilgiler programının genel amaçlarından “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar” amacının *Hiç Gerçekleşmiyor* ve *Gerçekleşmiyor* seçeneklerinin yüzdesinin yüksek olması dikkat çekicidir.

İlköğretimin 6. ve 7. Sınıflarındaki Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

2. Öğrencilerin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri

Tablo 2: Öğrencilerin, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Genel Amaçlar	Sınıf	Hiç Gerçekleşmiyor		Gerçekleşmiyor		Kısmen Gerçekleşiyor		Gerçekleşiyor		Tamamen Gerçekleşiyor		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		Yurdumuzun, dünya üzerindeki yeri ve önemi hakkında bilgi edinmemize katkı sağlar.	6	18	1.4	35	2.8	139	11.0	412	32.5	665	52.4
	7	23	1.8	28	2.2	127	10.0	544	43.0	544	43.0	1266	100.0
Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygumuzun gelişmesine katkı sağlar.	6	41	3.2	65	5.1	161	12.7	451	35.5	551	43.4	1269	100.0
	7	23	1.8	73	5.8	248	19.6	413	32.6	509	40.2	1266	100.0
Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmamıza katkı sağlar.	6	40	3.2	82	6.5	239	18.8	420	33.1	488	38.5	1269	100.0
	7	44	3.5	68	5.4	225	17.8	424	33.5	505	39.9	1266	100.0
Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu öğrenmemize katkı sağlar.	6	28	2.2	66	5.2	134	10.6	336	26.5	705	55.6	1269	100.0
	7	27	2.1	62	4.9	183	14.5	369	29.1	625	49.4	1266	100.0
Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.	6	73	5.8	108	8.5	208	16.4	376	29.6	504	39.7	1269	100.0
	7	58	4.6	90	7.1	240	19.0	404	31.9	474	37.4	1266	100.0
İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini	6	55	4.3	111	8.7	298	23.5	418	32.9	387	30.5	1269	100.0

Teachers And Students Views Over The Primary Scholl's 6th And 7th Grades Level Of Achieving Of The General Targets Of Geography Subjects In Social Knowledge Courses

görmemize katkı sağlar.	7	49	3.9	125	9.9	313	24.7	447	35.3	332	26.2	1266	100.0
İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.	6	70	5.5	106	8.4	234	18.4	373	29.4	486	38.3	1269	100.0
	7	69	5.5	119	9.4	233	18.4	428	33.8	417	32.9	1266	100.0
Yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili bir vatandaş olarak yetişmemize katkı sağlar.	6	35	2.8	62	4.9	187	14.7	330	26.0	655	51.6	1269	100.0
	7	47	3.7	89	7.0	220	17.4	373	29.5	537	42.4	1266	100.0
Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmemize katkı sağlar.	6	71	5.6	75	5.9	209	16.5	324	25.5	590	46.5	1269	100.0
	7	36	2.8	74	5.8	203	16.0	386	30.5	567	44.8	1266	100.0
Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavranılmasına katkı sağlar.	6	49	3.9	74	5.8	213	16.8	353	27.8	580	45.7	1269	100.0
	7	42	3.3	82	6.5	247	19.5	376	29.7	519	41.0	1266	100.0
Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavramamıza katkı sağlar.	6	46	3.6	113	8.9	203	16.0	391	30.8	516	40.7	1269	100.0
	7	47	3.7	83	6.6	240	19.0	409	32.3	487	38.5	1266	100.0
Turizmin anlamının, özellikle yurdumuz için önemini kavramamıza katkı sağlar.	6	51	4.0	83	6.5	178	14.0	368	29.0	589	46.4	1269	100.0
	7	43	3.4	80	6.3	171	13.5	344	27.2	628	49.6	1266	100.0

Tablo incelendiğinde, Sosyal Bilgiler programının genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin 6. ve 7. sınıf öğrencilerin farklı görüşleri olduğu görülmektedir. 6. sınıf öğrencilerine uygulanan ankette, genel amaçlara ilişkin *Hiç Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” % 5.8, “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmemize katkı sağlar.” % 5.6 ve “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” % 5.5 şeklinde olduğu görülmektedir. 7. sınıf öğrencilerine uygulanan ankette, genel amaçlara ilişkin *Hiç Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin

yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” % 5.5, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” % 4.6, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 3.9 şeklinde olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” ve “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” genel amaçlarında hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Hiç Gerçekleşmiyor* seçeneğindeki yüzdelerinin yüksek olması dikkat çekicidir.

Genel amaçlara 6. sınıf öğrencilerinden *Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavramamıza katkı sağlar.” % 8.9, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 8.7 ve “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” % 8.5 şeklindedir. Genel amaçlara 7. sınıf öğrencilerinden *Gerçekleşmiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 9.9, “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” % 9.4 ve “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” % 7.1 şeklindedir.

Bu sonuçlara göre, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” ve “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amaçlarında hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Gerçekleşmiyor* seçeneğindeki yüzdelerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Genel amaçlara 6. sınıf öğrencilerinden *Kısmen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 23.5, “Türkiye’nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmamıza katkı sağlar.” % 18.8 ve “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” % 18.4’tür. 7. sınıf öğrencilerinden genel amaçlara *Kısmen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 24.7, “Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygumuzun

gelişmesine katkı sağlar.” % 19.6, “Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için öneminin kavranılmasına katkı sağlar.” % 19.5 olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amacının hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Kısmen Gerçekleşiyor* seçeneğindeki yüzdelerinin yüksek olması düşündürücüdür.

6. sınıf öğrencilerinden genel amaçlara *Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygumuzun gelişmesine katkı sağlar.” % 35.5, “Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmamıza katkı sağlar.” % 33.1 ve “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 32.9'dur. Genel amaçlara 7. sınıf öğrencilerinden *Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yeri ve önemi hakkında bilgi edinmemize katkı sağlar.” % 43.0, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” % 35.3 ve “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” % 33.8 olarak görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amacının hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Gerçekleşiyor* seçeneğine ilişkin görüşlerinde yüzdelerin yüksek olması dikkat çekicidir.

Genel amaçlara 6. sınıf öğrencilerinden *Tamamen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu öğrenmemize katkı sağlar.” % 55.6, “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yeri ve önemi hakkında bilgi edinmemize katkı sağlar.” % 52.4, “Yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili bir vatandaş olarak yetişmemize katkı sağlar.” % 51.6'dır. 7. sınıf öğrencilerinden genel amaçlara *Tamamen Gerçekleşiyor* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Turizmin anlamının, özellikle yurdumuz için önemini kavramamıza katkı sağlar.” % 49.6, “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu öğrenmemize katkı sağlar.” % 49.4 ve “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmemize katkı sağlar.” % 44.8 şeklinde görüş belirtilmiştir.

Bu sonuçlara göre, “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu öğrenmemize katkı sağlar.” genel amaçlarında hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin

İlköğretim 6. ve 7. sınıflarındaki Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Tamamen Gerçekleşiyor seçeneğine ilişkin görüşlerinde yüzdelerin yüksek olduğu görülmektedir.

Genel amaçların gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci görüşlerine genel olarak bakıldığında, *Hiç Gerçekleşmiyor* ve *Gerçekleşmiyor* olumsuz seçeneklerine verilen yanıtların yüzdeleri, *Gerçekleşiyor* ve *Tamamen Gerçekleşiyor* olumlu seçeneklerine verilen yanıtların yüzdelerinden düşüktür. Bu sonuç genel amaçların gerçekleşme düzeyine yönelik öğrenci görüşlerinde olumlu bir durumu göstermektedir.

3. Öğretmen ve 6. sınıf öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri

Tablo 3: *Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması*

Alt Boyutlar	Görüşler	n	\bar{X}	SK	sd	t	p
Amaç	Öğrenci	1269	48.49	7.40	1381	10.852	.000*
	Öğretmen	114	41.70	6.29			

*P<.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3'te altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programındaki coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgular verilmiştir. Tabloya göre, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ortalamalarının birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır. Ortalamalara bakıldığında farklılaşmanın öğrenci görüşleri lehine olduğu dikkati çekmektedir. Bu bulguya göre, altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin daha olumlu yönde olduğu söylenebilir.

4. Öğretmen ve 7. sınıf öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşleri

Tablo 4: *Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılığın karşılaştırılması*

Alt Boyutlar	Görüşler	n	\bar{X}	SK	sd	t	p
Amaç	Öğrenci	1266	48.01	7.33	1378	10.109	.000*
	Öğretmen	114	41.70	6.29			

*P<.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'te yedinci sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgular

gösterilmiştir. Tabloya göre, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ortalamalarının birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortalamalara bakıldığında farklılaşmanın öğrenci görüşleri lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yedinci sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin daha olumlu yönde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3 ve 4'teki sonuçlara göre Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarının gerçekleşme düzeyleri, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin görüşlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre, farklı gerçekleşme düzeylerinde ve daha yüksek aritmetik ortalamalarda olduğu görülmektedir. Bu yönüyle, öğrencilerin Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarının gerçekleşme düzeyleriyle ilgili görüşleri öğretmenlerin görüşlerinden farklılaşmaktadır.

Sonuçlar

1) Öğretmenlerin, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin görüşlerinde yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, *Hiç Gerçekleşmiyor* ve *Gerçekleşmiyor* seçeneklerinde “Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelmelerine katkı sağlar”, *Kısmen Gerçekleşiyor* seçeneğinde “Türkiye'nin, yakın ve uzak komşusu ülkelerle ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanmalarına katkı sağlar” ile “Yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili bir vatandaş olarak yetişmelerine katkı sağlar”, *Gerçekleşiyor* seçeneğinde “Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin ve öneminin kavranmasına katkı sağlar”, *Tamamen Gerçekleşiyor* seçeneğinde “Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavramalarına katkı sağlar” maddelerinin en yüksek yüzdelere sahip olduğu bulunmuştur.

2) 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına ilişkin öğrenci görüşlerine bakıldığında, “Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.”, ve “İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleme becerisi kazanmamıza katkı sağlar.” genel amaçlarını hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Hiç Gerçekleşmiyor* şeklinde yanıtladıkları belirlenmiştir.

“Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerinin öğrenilmesine katkı sağlar.” ve “İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amaçlarını hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Gerçekleşmiyor* şeklinde yanıtladıkları saptanmıştır.

“İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amacı hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerini *Kısmen Gerçekleşiyor* şeklinde yanıtlamışlardır.

“İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini görmemize katkı sağlar.” genel amacı hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Gerçekleşiyor* şeklinde yanıtladıkları bulgulanmıştır.

“Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu öğrenmemize katkı sağlar.” genel amacı hem 6. sınıf hem de 7. sınıf öğrencilerinin *Tamamen Gerçekleşiyor* şeklinde yanıtladıkları belirlenmiştir.

Burada dikkati çeken önemli bir nokta 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin genel amaçların gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinde yüzdesi yüksek olan ortak maddelerin olmasıdır. Bu durum, genel amaçların gerçekleşme düzeyine ilişkin 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin ortak görüşlere sahip olduğu sonucunu doğurmuştur.

3) Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından bakıldığında, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır. Farklılaşmanın öğrenci görüşleri lehine olduğu bulunmuştur.

4) Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler programındaki Coğrafya ünitelerinin genel amaçlarına öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından bakıldığında, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklılaşmanın öğrenci görüşleri lehine olduğu bulunmuştur.

Öneriler

1) Programda coğrafya konularıyla ilgili olan genel amaçlar gözden geçirilmeli, günümüze ve gelecekteki gelişmelere uyarlanabilecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

2) Araştırma sonucunda *Hiç Gerçekleşmiyor*, *Gerçekleşmiyor* ve *Kısmen Gerçekleşiyor* seçeneklerinde yüksek yüzdeye sahip olan genel amaçların gözden geçirilmesi gereklidir. Bu nedenle hazırlanacak olan programlarda amaçların ulaşılabilirlik düzeyi, süre ve öğrenci yaşına uygun düzenlemelerin yapılması gereklidir.

3) Öğrencilerin ilgi düzeylerindeki artış derse bakış açılarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle, öğrencilerin derse ilgilerini çekmek için dersi veren öğretmenlerin farklı araç-gereç ve yöntemler kullanmaları öğrencilerin ilgi düzeyini artıracaktır. Bu sayede genel amaçların gerçekleşme düzeyinde artış sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya. (2004) **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 9.Baskı.
- ANDERSON, Ewan W. (2003) **Jeopolitik: Savaş Alanı Olan Uluslar Arası Sınırlar**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 1.Baskı.
- CELKAN, H. Yıldırım. (1993) **Eğitim Sosyolojisi**, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 4, Eğitim Fakültesi Basımevi, Erzurum, 3.Baskı.
- DEMİREL, Özcan. (1996) **Genel Öğretim Yöntemleri**, Şafak Matbaacılık, Ankara.
- DOĞANAY, Hayati. (2002) **Coğrafya Öğretim Yöntemleri**, Aktif Yayınevi, Erzurum, 5.Baskı.
- ERDEN, Münire. ([t.y]) **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- GÜRKAN, Tanju ve Erten, GÖKÇE. (1999) **Türkiye'de Çeşitli Ülkelerde İlköğretim**, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- HARDWICK, S. Wiley and HOLTGRİEVE, Donald G. (1996) **Geography For Educators, Standards, Themes And Concepts**, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- NALÇACI, Ahmet. (2006) **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- PİRİNÇDANE, Meryem. (1997) **İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programının Değerlendirilmesi**, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TAŞ, H. İbrahim. (2005) **Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze İlköğretim II. Kademe ve Liselerde Coğrafya Dersi ve Müfredatının Değişimi**, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 14, Konya.
- TEKİNDAL, Satılmış, CİN, Mustafa, DEMİRCİOĞLU, İ.Hakkı ve Diğerleri. (2004) **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Editör: Cemil ÖZTÜRK ve Dursun DİLEK, Pegem Yayıncılık, Ankara, 4.Baskı.

İlköğretim 6. ve 7. Sınıflarındaki Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri